

Tháng 10 đã kết thúc như là một tháng “đen tối” cho giới tài chính thế giới. Cuộc khủng hoảng tài chính Đông Nam Á, bùng nổ từ tháng 7, đã lan đến toàn thế các thị trường tài chính thế giới. Sự hốt hoảng của những người có chút vốn dành dụm mua được ít cổ phiếu trước qui mô của cuộc khủng hoảng đã khiến một tờ báo kinh tế của Pháp đã phải chạy tit phụ “Quý vị cò con hãy khoan nhảy lan can tự tử”. Từ VN, có thể theo dõi toàn bộ cuộc khủng hoảng này trên truyền hình CNN, BBC, đặc biệt trên ABN với những số liệu của các thị trường chứng khoán hàng như được chiếu trên màn ảnh 24/24g.

Tất cả bắt đầu với ngày thứ năm 23.10, “ngày thứ năm đen tối” của tất cả các thị trường tài chính thế giới, khi chỉ số Hang Seng, tức trị giá của một số cổ phiếu có giá nhất trong ngày của thị trường chứng khoán (TTCK) Hồng Kông mất giá đến 10,4%, từ 11.637,8 điểm xuống còn 10.046,30 điểm. Đó là chưa kể rằng mới vào đầu tuần chỉ số Hang Seng còn trên ngưỡng 13.384 điểm. Một kỷ lục mất giá chưa từng thấy từ 10 năm qua! Đây là phản ứng của giới đầu tư tài chính sau khi Hồng Kông tăng lãi suất ngân hàng để bảo vệ đồng đôla Hồng Kông khỏi mất giá trước sự tấn công của những kẻ đầu cơ tiền tệ. Do tác động dây chuyền và khác biệt múi giờ - khi Hồng Kông tan sở thì tại châu Âu mới chỉ là buổi trưa và tại Mỹ vẫn chưa mở cửa buổi sáng - các TTCK châu Âu rồi thì châu Mỹ đã lần lượt tuột giá theo. Tại Pháp, chỉ số CAC 40 giảm 3,42%. Các TTCK khác của châu Âu giảm bình quân hơn 2,5% đặc biệt TTCK Frankfurt (Đức) giảm đến 4,6%. Tại Mỹ, chỉ số Dow Jones của TTCK Wall Street, TTCK lớn nhất thế giới, giảm 2,32% vào cuối ngày. Các TTCK Nam Mỹ lung lay nhiều nhất: Sao Paulo (Brazil) giảm đến 10,8%, Buenos Aires (Argentina) và Mexico cũng giảm hơn 4,5%. Theo AFP trong ngày, lý do khiến Wall Street lung lay là do các nhà đầu tư tài chính từ tháng 7 vừa qua đã xem Hồng Kông như là “nút chặn an toàn” sau khi các thị trường tài chính Đông Nam Á đổ và nay khi TTCK Hồng Kông cũng sụp theo (-10,4%), coi như “nút chặn an toàn” này đã bị văng. Cho đến nay, các nhà đầu tư Mỹ vẫn “bám lấy” Đông Nam Á như là một địa bàn kinh tế năng động nhất để đầu tư, nay nếu như của TTCK Hồng Kông cũng sụp, điều đó có nghĩa là từ chiếc máy bay Boeing đến lon nước ngọt Coca Cola, chẳng hạn sẽ không bán được nhiều như trước, và nền kinh tế Mỹ sẽ chẳng khấm khá được nữa. Bộ trưởng Ngân khố Mỹ đã ra tuyên bố trấn an bằng cách giải thích rằng các thị trường tài chính Đông Nam Á không tác động mấy đến thị trường Mỹ, song Bộ trưởng tài chính

Mỹ lại cảnh cáo rằng “không một thị trường nào” (tức cả thị trường Mỹ) có thể “miễn nhiễm” trước cơn “dịch” tài chính toàn cầu này.

Sang đến thứ sáu 24.10, theo các tin tức nhận được lúc 7 giờ sáng (giờ Hà Nội), có thể tin rằng cơn “bão táp” này đã tiếp tục kéo sang ngày thứ nhì khi TTCK Wellington (New Zealand), TTCK đầu tiên mở cửa trong ngày, đã tiếp tục giảm 4,5% sau 1 giờ hoạt động đầu tiên. Theo các nhà phân tích, cuộc khủng hoảng tài chính tại Đông Nam Á đã lan sang cả thế giới. Đến 8 giờ sáng cùng ngày (giờ Hà Nội), có tin chỉ số Nikkei của TTCK Tokyo đã giảm 1% chỉ trong vòng 5 phút đầu tiên sau khi mở cửa. Đến 10 giờ sáng (giờ Hà Nội), lại có tin chỉ số Nikkei của TTCK Tokyo nhích lên được chút ít sau khi mở cửa được một giờ, và chỉ số Hang Seng của TTCK Hồng Kông cũng tăng lên được...vài điểm. Các nhà kinh kỹ hồi hộp trước tính toán sau: nếu “nút chặn” Hồng Kông văng trong ngày cuối tuần này, “cơn bão tố tài chính” sẽ là 1 thực tế bi quan toàn cầu. Đến cuối ngày, chỉ

nhiều thay đổi khó lường. Đến cuối ngày thứ hai 27.10, trong khi, chỉ số Nikkei của TTCK Tokyo tăng lên được 325,38 điểm, chỉ số Dow Jones của TTCK Wall Street lại tuột đến 554 điểm, khiến cho ngày thứ hai 27.10 này được gọi là ngày “thứ hai đen tối” của TTCK Wall Street. Chỉ số Hang Seng của Hồng Kông cũng tăng được 646,14 điểm, song cũng chỉ nâng được chỉ số này lên đến 10.498,20 điểm, so với một tuần trước đó là 13.384 điểm. Song qua hai ngày sau tức thứ năm 30.10, cả TTCK Hồng Kông lẫn TTCK Tokyo đều “tan tác”: chỉ số Hang Seng của TTCK Hồng Kông tuột đến 402,44 điểm, xuống còn 10.364,86 điểm; chỉ số Nikkei của TTCK Tokyo tuột đến 492,10 điểm xuống còn 16.364,94 điểm (một tuần trước chỉ số này còn là 17.363 điểm).

Những diễn biến này cần nhìn trong một cái nhìn toàn diện hơn. Biểu đồ sau đây của các TTCK châu Á - Thái Bình Dương cho thấy tình hình “tuột dốc không phanh” đã là phổ quát trong 3 tháng 8, 9, 10. Chỉ số Hang Seng của

CUỘC KHỦNG HOẢNG TÀI CHÍNH ĐÔNG NAM Á ĐÃ LAN RÀ KHẮP THẾ GIỚI

DANH ĐỨC

Chỉ số Hang Seng tăng lại lên được 10.362,86 điểm. Thế nhưng, tăng như thế vẫn chưa bù lại được số mất mát trong 4 ngày trước đó, ấy thế mà chính phủ Trung Quốc và nhà chức trách Hồng Kông đã tung ra đến 75 tỷ USD, tức gần hết số 80 tỷ USD dự trữ, để mua vào các cổ phiếu đang bị giới đầu tư “bỏ của chạy lấy thân”. Phục hồi song quá khiếm tốn nếu so với những mất mát trong cả tuần, cho nên tác động phục hồi của của TTCK Hồng Kông rất là hạn chế. Chính vì thế mà các TTCK khác lần lượt tuột theo, đặc biệt, chỉ số Dow Jones của TTCK Wall Street sụt ngay 2% ngay khi mới mở cửa, đến chiều sụt 132,36 điểm xuống còn 7.714,41 điểm. Một kỳ nghỉ cuối tuần để các nhà kinh kỹ tính toán “chiến lược” mua vào các cổ phiếu đã kinh qua một cách khá thành công 2 ngày chấn động này. Sang tuần lễ cuối cùng của tháng 10, tình hình các TTCK diễn biến với

TTCK Hồng Kông, từ 16.000 điểm (cò lúc trong tháng 8) nay chỉ còn ở trên ngưỡng 10.000 điểm một chút. Chỉ số Nikkei của TTCK Tokyo cũng từ 20.500 điểm đầu tháng 8 nay chỉ còn ở ngưỡng trên 16.000 điểm. Các TTCK khác hầu như cũng thế, ngoại trừ hai TTCK Sydney (Australia) và Wellington (New Zealand) là mới sụp đổ từ tháng 10 vừa qua. Như trong mọi cuộc khủng hoảng tài chính khác, các nhà đầu tư thế giới trông đợi một phản ứng từ phía Mỹ, nguồn vốn “kéch xù” nhất. Từ góc độ của mình, Cục trưởng Cục dự trữ Liên bang Mỹ (tức thống đốc ngân hàng Liên bang Mỹ), Alan Greenspan trong một cuộc điều trần tại Quốc hội Mỹ hôm thứ tư 29.10 đã cố trấn an: Những biến động trên các TTCK trong thời gian qua có thể về lâu về dài tác động thuận lợi cho nền kinh tế Mỹ bằng cách kéo dài sự bành trướng kinh doanh của Mỹ trong 6 năm rưỡi qua. Song, ông Alan

Grenspan cũng đã thận trọng loan báo quyết định: "Trong tình hình này, Mỹ không cần phải tăng lãi suất". Đây là tuyên bố được các nhà đầu tư thế giới mong đợi từ "thứ năm đen tối" tuần trước vì lẽ, nếu như Mỹ tăng lãi suất ngân hàng, tức có nghĩa là chính Mỹ cũng không tin nơi TTCK của mình nữa, đồng vốn sẽ bị hút ra khỏi các TTCK và sẽ là một cuộc khủng hoảng TTCK tương đương với cuộc khủng hoảng bắt đầu từ TTCK Wall Street 1929. Đến đây, ông Alan Grenspan đưa ra một nhận xét vừa để giải thích những gì đã qua, vừa để cảnh báo rằng sắp tới sẽ còn những cơn bão "tuột giá" nơi các TTCK. Tình hình hiện nay là do các TTCK đã quá "nóng", các cổ phiếu đã tăng cao quá một cách quá đáng, vượt quá mọi thực tế có thể dự kiến.

Thực tế có thể dự kiến đó là gì nếu không phải là những tính toán đặt cược trên một viên tương mà người ta cho là khả thi? Nếu dừng lại được trong những tính toán sát với thực tế, thì đó là đầu tư; song nếu không dừng lại được ở những tính toán sát thực tế đó, thì đó là đầu cơ. Song, chính trong trường hợp thứ nhì, tức đầu cơ, người ta lại dễ bị mờ mắt tin rằng tất cả đều sẽ là khả thi, cho dù không sát với thực tế. Chính những cơn sốt tăng trưởng đầy khích lệ của châu Á đã tạo nên một viên tương quá đẹp khiến cho người ta quên đi một số thực tế của châu Á. Trong số các thực tế đó, cần phải nêu một thực tế đáng phiên hà, dầu sao chăng nữa, hệ thống tài chính châu Á (các ngân hàng, các tổ chức tín dụng), chưa phải là hoàn hảo trong ý nghĩa trong sáng công khai (transparency). Mà nếu như hoạt động tài chính không *transparent*, tất nhiên sinh nhiều kẻ hở "to tát". Kinh nghiệm thương đầu của 58 cơ sở tài chính Thái phải bị đóng cửa vì các hoạt động không *transparent* đã về lâu về dài tạo nên tình trạng công nợ không có khả năng thanh toán khiến nền kinh tế và tài chính Thái sụp đổ. Ngay cả một nền tài chính thuộc hàng "cao cấp" ở châu Á là Nhật Bản cũng bị dính vào vấn đề này: bốn đại tập đoàn tài chính Nhật là Nomura, Daiwa, Nokko và Yamaichi, được gọi là "Big Four" này đang bị đe dọa trừng phạt nặng nề vì những vi phạm đến tính *transparency* này. Nomura bị đình chỉ hoạt động trên TTCK từ hôm 6.8 cho đến hết năm nay. Ba tập đoàn kia, chưa bị trừng phạt như Nomura, song đang trong tình trạng chờ đợi. Tình trạng này cũng có thể chứng kiến tại Hàn Quốc, một thị trường vốn khá vững vàng ở châu Á. Thế nhưng, vi phạm đến tính *transparency* tức là đồng hành với những móc ngoặc. Trở trêu thay, cũng trong tháng 10 vừa qua, lại có tin rằng một loạt những chủ nhân các tập đoàn khổng lồ của Hàn Quốc bị xô khám vào năm

ngoài do những hành vi hối lộ để vay nợ dễ dàng - mà báo chí nhắc nhiều đến vai trò "trung gian" của con trai của đương kim tổng thống - đã được ân xá trước thời hạn! Không phải là vô cơ mà chủ tịch WB trong kỳ họp thường niên tháng 9 qua ở Hồng Kông đã cảnh cáo đã có danh sách các tên tuổi "móc ngoặc" của một số nước. Thực tế này cũng mới vừa được Phó chủ tịch ADB (Ngân hàng phát triển Châu Á) mô tả trong một diễn văn đọc tại diễn đàn doanh nghiệp Pháp ngữ đầu tháng 10 tại TP.HCM. Các cú xóc tài chính gần đây tại châu Á cho thấy rằng phát triển kinh tế là một tiến trình lâu dài. Tương lai của châu Á nằm trong sự hội nhập hơn nữa vào trong nền kinh tế thế giới. Song toàn cầu hóa đòi hỏi qui hoạch và kỷ luật chặt chẽ hơn để có thể tận dụng được các tiềm năng của mình. Các nền kinh tế châu Á đặc biệt cần có những cán bộ giám sát thích hợp hơn nữa các định chế tài chính của mình. Có khi tính "đam mê những gì vĩ đại" (megalomania) của những nhà qui hoạch, nhất là khi người ta sốt ruột muốn chạy đua với những cơn sốt tỷ lệ tăng trưởng hấp dẫn, lại vô tình là "đồng lõa" của những kẻ đầu cơ trong lớp vỏ nhà đầu tư. Thực tế này không chỉ đã là "đắt giá" cho Thái Lan mà cho nhiều nước khác. Đô thị hóa luôn là một "vĩ đại" đầy hấp dẫn. Chẳng thế mà Malaysia, sau khi đã xây xong hai tháp chọc trời Petronas còn đòi xây thêm một tháp cao hơn nữa. Song nếu đô thị hóa gấp rút và qui mô vĩ đại như thế mà không đồng bộ với phát triển nông thôn, nhất là khi dân số nông thôn chiếm gần 80% tổng dân số, thì sự phát triển theo hướng đô thị hóa một cách "sốt ruột" đó sẽ chứa đựng nhiều bất trắc hơn là an toàn, và nếu không khéo quản lý chặt chẽ nguồn vốn đầu tư, e rằng sẽ dẫn đến một tình trạng công nợ ngập đầu. Một thực tế khác mà cuộc khủng hoảng chính trị ở Thái Lan trong tháng 10 qua dẫn đến việc nội các Thái từ chức tập thể và phải cải tổ là: Chính trong giai đoạn tương chừng như là tăng trưởng siêu hạng đó - mà thực ra là tăng trưởng nhờ vào đồng vốn vay nhiều hơn là nhờ vào sức sản xuất và đồng vốn tự thân - một bộ phận dân chúng đô thị được nhanh chóng "trung lưu hóa" đã không thể nào chấp nhận được những biện pháp thắt lưng buộc bụng mà chính phủ Thái đã đề ra (thuế V.A.T tăng giá xăng) để tuân thủ các điều kiện kiện ước của IMF.

Tình hình khủng hoảng này đã lay lan qua Indonesia trong tháng 10 khiến cho IMF phải nghĩ cách đưa ra một liệu pháp như ở Thái: IMF dự trữ cung cấp 10 tỷ USD. Singapore cũng dự trữ một ngân khoản tương tự sau khi Malaysia

đưa ra đề nghị cung cấp 1 tỷ USD hỗ trợ chính phủ Indonesia. Đến đây, có lẽ cũng cần phải đề đặt trước một nhận định của một nhật báo phát hành hôm 31.10 tại TP.HCM khi báo này loan tin này và gọi rằng đây là "tình thần tương trợ" lẫn nhau giữa các nước ASEAN. Không chối cãi rằng Malaysia, Singapore và nước "khó chủ" Indonesia cùng trong ASEAN, song thiết nghĩ không thể đơn giản tin rằng bất cứ nước ASEAN nào bị rơi vào tình trạng khủng hoảng như Indonesia cũng sẽ được các nước ASEAN khác hỗ trợ vì "tình thần ASEAN", chẳng qua trong trường hợp này là do tính "lân bang" quá chặt chẽ gần như là đan chặt vào nhau giữa 3 nền kinh tế Indonesia, Malaysia và Singapore.

Trong khi giá các cổ phiếu trên các TTCK lên xuống một cách thất thường như thế, thì trên thị trường vàng thế giới, giá vàng cũng đã tuột đến mức kỷ lục từ 12 năm qua, 308,40 USD một ounce trong ngày thứ hai 27.10. Đây là một diễn biến kéo dài từ đầu năm nay, mà mới vào tháng 1 đầu thôi, các nhà phân tích còn cho rằng mức giá thấp nhất có thể dự báo được là 340 USD một ounce. Diễn biến này đã tăng nhanh kể từ đầu quý 3 khi nhiều nước lần lượt bán đi số vàng dự trữ của mình. Thế nhưng, sự kiện ngày 27.10 mới chỉ là phản ứng của việc Thụy Sĩ loan báo sẽ bán đi 1.400 tấn vàng kể từ năm 1999 (chứ chưa bán ngay lúc này). Một lý do khác là việc Ấn Độ, vốn là nước tiêu thụ vàng nhiều nhất trên thế giới (khoảng 500 tấn/năm) đã không "đúng hẹn" khi đến mùa lễ Diwali, một lễ truyền thống ở Ấn Độ cử hành ngày 30.10, qua đó người dân mua sắm vàng nhiều nhất theo tập tục cổ truyền. Năm nay, người dân Ấn không còn mua sắm vàng nhiều như mọi năm trước nữa sau khi chính phủ Ấn bãi bỏ những quy định quản lý chặt chẽ việc nhập khẩu vàng từ hôm 16.10: từ nay 3 công ty kinh doanh vàng và 8 ngân hàng được phép nhập khẩu và bán vàng. Giá vàng còn xuống từ đầu quý 3 khi thị trường nước Đông Nam Á, dân chúng đứng trước cảnh tiền tệ nước họ mất giá quá nhanh, có đồng tiền mất giá xấp xỉ 40% so với đồng USD, nên đã quay mua vào USD thay vì mua vàng. Tình hình này khiến cho các nhà phân tích cho rằng giá vàng trên thế giới còn có thể xuống đến dưới ngưỡng 300 USD/ounce, thậm chí 280 USD/ounce trong thời gian tới. Trong quá khứ, giá vàng đã có lần xuống đến 284,25 USD/ounce vào năm 1985. Trong bối cảnh trên, liệu giá vàng ở VN như đã từng thấy trong những ngày cuối tuần lễ thứ tư của tháng 10 ở có là "đúng giá" so với thị trường thế giới không? ■